

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD  
V BRNĚ

# PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973



BRNO 1974

*Anthropologisches Material von der Grabung in Koňůvky, Gemeinde Heršpice (Bez. Vyškov).*  
Bei der Grabung im Jahre 1973 hat man in Koňůvky insgesamt 14 Gräber abgedeckt, davon lagen in drei Überreste von erwachsenen Männern und in acht Gräbern fand man Kinderskelette und Unerwachsene, und zwar im verschiedenen Alter zwischen dem 4. und 16. Lebensjahre. In den übrigen drei Gräbern (Nr. 8,9 und 10) waren Skelettüberreste von einigen Personen gefunden worden; die Gesamtzahl der Individuen in diesen Gräbern betrug mindestens zehn, näher bestimmbar ist ein Frauen- und ein Männerbeckenknochen und Knochenbruchstücke einer unerwachsenen Person. Mit Rücksicht darauf, dass die Skelette in den geschlossenen Grabkomplexen auch nicht komplett sind, ist es nicht ausgeschlossen, dass einige von den Bruchstücken in diesen drei Gräbern zu Skeletten aus den Gräbern gehören. Jedenfalls müssen wir jedoch die Gesamtzahl der Personen in diesem Teil der Grabung auf mindestens 17 erhöhen, von denen 9 Unerwachsene und 8 Erwachsene waren.

Die metrischen Daten konnten nur bei zwei Schädeln erwachsener Männer und bei einem Kinderschädel ermittelt werden (die Masse sind in der Tabelle angeführt). Alle Schädel sind markant brachycran.

Auf dem Skelett aus Grab Nr. 1 sind einige interessante pathologische Befunde. Auf dem Scheitel des Schädels sind zwei verheilte seichte Hiebnarben, beide die linke Hälfte der Kranznaht kreuzend. Zwischen dem 2. und 4. Halswirbel ist eine markante intervertebrale Arthrose auf der linken Seite, auf dem Atlas ist rechts das Foramen arcuale gebildet. Asymmetrische Lumbalisation des 1. Kreuzwirbels. Im linken Knie sind markante arthrotische Veränderungen. Stand nach dem Bruch des rechtsseitigen Radius, in günstiger Lage durch einen soliden Callus verheilt; rechtsseitige Ulna ohne Befund.

Bei der Grabung in Koňůvky im Jahre 1973 war ausser anderem noch oberhalb der Gräber eine Schicht mit einer grossen Menge zerbrochener Menschenknochen abgedeckt worden. Ihr Zustand zeugt davon, dass diese menschlichen Überreste beschädigt und durch einen drastischen sekundären Eingriff längere Zeit nach ihrer Beilegung in den Boden durcheinander geworfen waren. Diese zerbrochenen Knochen fand man im I. bis IV. Sektor, allerdings besonders die Sektoren I, II und IV kann man aus dieser Sicht nicht abgetrennt auffassen, sie sind voneinander nicht irgendwie genau abgeteilt und alle aufgefundenen Knochen kann man als Bestandteil eines einzigen Verbandes betrachten.

Bei der Analyse dieses Materiales handelte es sich vor allem um die Feststellung der Zahl der Personen, deren Skelette hier beigesetzt waren. Von den Knochen des postcranialen Skelettes konnte man zu diesem Zweck vor allem die erhaltenen Bruchstücke der langen Gliedmassenknochen verwenden, kleine Hand- und Fussknochen, Wirbel und Hüftbeine waren nur in geringer Zahl erhalten. Eingehende Angaben über die einzelnen hypothetischen Knochenpaare, also über die Zahl der Individuen nach einzelnen Knochen sind in der Tabelle im Text angeführt. Die höchsten Zahlen sind beim Femur und Humerus angeführt; es waren hier danach also mindestens 59 erwachsene und mindestens 24 unerwachsene Personen beigesetzt. Bei der Bewertung der genau bestimmten Schädelbruchstücke steigt diese Zahl beträchtlich. Man fand 122 rechts- und die gleiche Anzahl linksseitiger Pyramiden der Schläfenbeine, was bedeutet, dass hier Überreste von wenigstens 122 Personen beigesetzt waren. Aufgrund der Pyramide des Schläfenbeins kann man jedoch die Überreste eines grösseren Kindes von erwachsenen Schädeln nicht unterscheiden.

Durch die Analyse der Unter- sowie Oberkiefer stellte man fest, dass in diesem Verband mindestens 34 Kinder waren, deren genaue Altersbestimmung wiederum in der Tabelle im Text zusammengefasst ist. Dies bedeutet, dass die Gesamtzahl der Personen, deren Überreste in der Schicht gefunden wurden, minimal 88 Erwachsene und 34 Unerwachsene betrug. Zählen wir noch die Skelette aus den Grabkomplexen dazu, dann steigt ihre Gesamtzahl an 140.

Die grosse Personenanzahl, deren Überreste in der Schicht festgestellt wurden, schliesst fast die Möglichkeit aus, dass es sich um eine sekundäre Störung eines normalen Gräberfeldes handeln würde. Auf einer verhältnismässig kleinen Fläche, die im Jahre 1973 untersucht wurde, konnten 140 Gräber nicht Raum haben. Daher kann man der Ansicht zustimmen, dass in der Schicht Knochen aus einem gestörten Massengrab beigesetzt waren.

---

## STŘEDOVĚKÝ POHÁR Z BRNA - ŽIDENIC

(o k r. B r n o - m ě s t o)

J I Ř Í K O T A S, U J E P B r n o

Při stavebních úpravách za železniční zastávkou v Židenicích na „Staré osadě“ našel autor fragmenty středověkého poháru v sekundární poloze. Podařilo se rekonstruovat celý pohár protáhlého hruškovitého tvaru, šedé barvy. Materiál je silně promísen drobnými úlomky slídy. Na

plastickou lištu z podhrdlí dosedá ucho plankonvexního průřezu, končící na nejširší výdutí. Dno je mírně odsazeno. Výška 21 cm, průměr okraje 8,3 cm, největší šířka výdutě 11 cm. Rámcově je nádoba datovatelná do druhé poloviny 15. století.

*Mittelalterlicher Becher aus Brno-Židenice (Bez. Brno-město).* In Brno-Židenice auf „Stará Osada“ fand man einen mittelalterlichen Becher, rahmenhaft in die zweite Hälfte des 15. Jahrhunderts datierbar.

## ZÁCHRANNÝ VÝZKUM NA ZANIKLÉ STŘEDOVĚKÉ OSADĚ KLOBOUČKY, OBEC KRUMVÍŘ

(okr. Břeclav)

EMIL KORDIOVSKÝ, Břeclav

V březnu roku 1973 na upozornění M. Forejtníka a J. Šebesty byl proveden záchranný a zjišťovací průzkum v katastru obce Krumvíř v trati Hatě v místech zaniklé středověké osady Kloboučky, která zde byla lokalizována na konci roku 1972 povrchovým průzkumem. Pozemky patří Státnímu statku ve Velkých Pavlovicích, který v této trati prováděl meliorace. Plány zhotovil Agroprojekt, závod 06 Brno, Gottwaldova 73, archivní číslo projektu 3011. Lokalita se nachází v cípu vytvořeném silnicí E 51 Brno—Hodonín a tokem Spáleného potoka mezi obcemi Krumvíř a Terezín na Moravě. Osada stávala na severozápadně odvráceném svahu vpravo od zmíněné silnice.

První písemná zmínka o této osadě je z roku 1250, kde jsou jmenovány názvem „Bebuc“<sup>1</sup>. Roku 1265 patřily klášteru velehradskému<sup>2</sup>, který je roku 1458 prodal Jindřichovi z Lipé<sup>3</sup>. V roce 1594 jsou uváděna už pouze pole na Kloboučkách, která byla přidělena do Krumvíře, Brumovic a Kobylí<sup>4</sup>. Povrchový průzkum ze sklonku roku 1972 prováděný po hluboké orbě přinesl řadu střepů zánikového horizontu a na povrchu byly zjištěny žárové stopy se žlutočerveně propálenou hlinou. Starší keramika nebyla nalezena. Nálezy pocházely z temene mírného svahu.

Při melioračních pracích v nižších polohách směrem ke Spálenému potoku byla prořezána řada sídlištních objektů, takže mohlo být přistoupeno k orientačnímu podchycení části osady a dolní hranice osídlení u potoka.

Nejnižše položené objekty byly zachyceny v rýze k 139 a j 135 a ve všech rýhách jihovýchodně proti svahu (i 141 — 154, l 162 — 167). Není vyloučeno, že osada postupovala ještě níže k potoku směrem SZ, avšak v době průzkumu nebyly rýhy svodníků e, f, g ještě vyhloubeny. V rýhách svodníků a, b, c, d, h, m, n objekty nebyly zachyceny.

Zahloubené objekty se rýsovaly v hloubce 0,35—0,50 cm od povrchu ve sprašovém podloží. Výplň byla většinou hrudkovitá, hnědá, místy promísená sprašovými hrudkami nebo vrstvami, nescoucími stopy po vypálení. Kumulace objektů je dosti značná. Tak např. na délce 30 m v rýze i 142 byly 3 objekty, v rýze i 143 na 38 m 6 objektů, v rýze i 144 na 28 m 5 objektů, i 145 na 23 m 5 objektů atd.

Jako zemnici bylo možno identifikovat jeden objekt proříznutý svodníkem „i“ mezi rýhou 147 a 146 asi 3 m od rýhy 147. Objekt svodník řezal v délce asi 5 m. Výplň byla promísená silně propálenou hlinou a mazanicovými hroudami. Další objekty, u kterých bylo možno alespoň přibližně určit funkci, byly zásobnicové jámy (obj. 1/ i 143, 1/ i 144, 2/i 144)<sup>5</sup>, zastřešené sklípky (obj. 2/ i 145, 3/ i 146) nebo odpadní jámy (obj. 3/ i 142). Přes prozkoumanou plochu šla rovněž polní cesta, která byla patrná v rýhách i 146—152 v šířce asi 3 m.

Pro rámcové datování byly vybrány 2 zachycené objekty, z nichž pouze jeden (odpadová jáma) přinesly keramické zlomky. Keramika, která byla získána vybraním obj. 3/ i 141, byla zhotovena většinou z tuhovaného materiálu pozdněhradištního charakteru. Střep je šedočerný a hnědočerný, silnostěnný. Výzdobný motiv je většinou vodorovná rýha, ojediněle vlnice. Částečně bylo možno rekonstruovat horní dvě třetiny většího hrnce se vzhůru vytaženým válcovitým okrajem na vnitřní straně odsazeným pro pokličku. Pozůstatky pokliček byly nalezeny v zásypech rýh a pocházely všechny z tvarů plochých. Zvonovité pokličky byly nalezeny při povrchovém sběru (r. 1972) na východní straně osady. Všechny střepy plochých pokliček jsou z písčitého materiálu.

Pokusíme-li se o rámcové datování keramiky, zaujme nás na první pohled podoba materiálu s nálezy ze zaniklých osad v trati Ouzké za Močilky (katastr obce Klobouky<sup>6</sup>) a Topolany u Morčůvek<sup>7</sup>. V obou těchto osadách byly datovány obdobné keramické zlomky (materiálem i tvarem okraje shodné) nejpozději do 12. až 1. poloviny 13. stol.

Materiál z temene svahu, pocházející z povrchového sběru v roce 1972, byl mladšího charakteru. Především se nevyskytovala v hmotě tuha. Zlomky keramiky jsou zhotoveny z písčitého nebo plaveného materiálu a všechny redukčně páleny do šedých až tmavošedých odstínů. Okraje pocházejí



## PŘEHLED VÝZKUMŮ 1973

Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19

Odpovědný redaktor: Akademik Josef Poulik

Redaktoři: Dr. A. Medunová, dr. J. Meduna, dr. J. Říhový

Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá

Kresby: Doc. dr. B. Klíma, A. Životská, L. Trávníčková, M. Bálek

Na titulním listě: bronzový náramek lužické kultury z Býkovic

Tiskem: TISK, národní podnik, Brno, provozovna 54, Gottwaldova 21

Evidenční číslo: ÚVTE1-73332

Vydáno jako rukopis — 450 kusů — neprodejné